

YAPI, İŞLEYİŞ VE PROGRAMIYLA AÇIKÖĞRETİM LİSESİ

Yrd. Doç. Dr. Zeki KAYA*

1. Giriş

Ülkemiz eğitim sisteminin yapısında yer alan ortaöğretim basamağı; toplumumuzun gereksinimi olan ara insangücü ile yükseköğretim basamağına öğrenci yetiştirmek bakımından son derece önemli bir role sahiptir. Bu basamaktaki okullar; genel, mesleki ve teknik liselerden oluşmaktadır.

Tanzimat döneminde eğitim veren sultanilerin devamı olan genel liseler, 1950 yılında kadar, geleceğin elitini yataştiren ve genellikle zengin ailelerin, bürokratların, subayların, toprak sahiplerinin çocuklarına hizmet eden kurumlar olarak kalmıştır. Çok partili döneme geçildiğinde, lise sayısmm artırılması seçim kampanyalarında vaad edümiş ve 1950 yılından sonra sadece il merkezlerinde değil, pek çok kasabada da liseler açılmıştır (Kaya, 1984, 104). Bunların sayısı 1994-1995 öğretim yılında 2357 olmuştur (MEB, 1995; 1).

Cumhuriyet dönemi başında sanayinin ve teknolojinin yok denecek kadar az olması, mesleki ve teknik eğitimin de sınırlı gelişmesine neden olmuştur. İzleyen yıllarda sanayi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte mesleki vs tekmmk eğitime verilen önem giderek artmıştır. 1960 ve 1970'li yıllarda çoğunlukla başarısız ve gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarının öğrenim gördüğü bu kurumlara 1980 ve 1990'lı yulara gelindiğinde daha fazla talep olmuştur (Fidan ve Erden; 218-219). Giinümüzde mesleki ve tekmmk lise sayısı 2624'e ulaşmıştır (MEB, 1995; 1).

1923-1924 öğretim yılında 23'ü genel lise, 20'si de mesleki ve teknik lise olmak üzere 43 olan ortaöğretim kurumu sayısı, 1994-1995 öğretim yılında 4981'e yükselmiştir. Bu kurumların sayısının artmasına paralel olarak, ortaöğretimdeki Okullaşma oranı da önemli ölçüde artış göstermişti. 1950-1951 öğretim yılında %27.2'ye, mesleki ve teknik liselerde ise %'2.2'den %21.0'e yükselmiştir, okullaşma oranındaki bu artışlar önemli olmakla birlikte gereksinmeyi karşılayacak yeterliliğe ulaşmamıştır.

* Anadolu Üniversitesi eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Çünkü 1950-1951 öğretim yılından somaki kırk yılda çağ nüfusumuzun yaklaşık %80'i, günümüzde ise 51.8'i ortaöğretim kurumlarmda öğrenim görememiştir.

Ortaöğretimde çağ nüfusunun öğrenim görememe nedenleri oldukça çeşitlidir. Bunlarm başlıcaları; bir işte çalışmak, engellilik, yaşanan yerde ortaöğretim kurumunun bulunmaması, anne-babaların ortaöğretimin önemini yeterince bilmemesi ve kızları okula göndermemesi, maddi olanaklardan yoksunluk, tatukluluk vs.'dir. Değişik nedenlerden dolayı öğrenim göremeyen pek çok kişi, kendüerine hiçbir öğretim desteği (ders araç-gereci, öğretmen vs.) verilmediği, basardan kişisel girişimlerine ve çabalarma, hatta rastlantılara bırakıldığı halde ortaöğretim kurumlarını dışardan bitirmek istemişlerdir. Bu kurumlan dışandan bitirmek isteyenlerin sayısı sürekli artmış ve yalnızca 1991yında il merkezlerindeki kurumlara yaklaşık 100.000 kişi başvurmuştur.

2. Yapı

1992-1993 Öğretim Yılında öğretime başlayan AÖL kurulurken, kurumsal yapısmm nasıl olması gerektiği ve eğitim sistemiyle ilgisinin nasıl olacağı uzun süre tartışılmıştır. Bu tartışmalar sonucunda böyle bir uzaktan eğitim kurumunun eğitim medyasmdan bağımsız olamayacağı kararma varılmış ve AÖL Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) eğitim medyasıyla ilgili tasanm ve üretim görevlerini yürüten Film Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi (FRTEM) üe ilişkilendirilmiştir (Uluğ, 1995; 57). Daha soma bu merkez AÖL üe ilgili görevleri de üstlenecek şekilde Şubat 1993'de , FÜm Radyo Televizyonla Eğitim Başkanlığı (FRTEB) adıyla yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılanmada AÖL anılan Başkanlığa bağlı bir uzaktan eğitim kurumu olarak yerini almıştır.

Uzaktan eğitim kurumları, kurumsal yapı farklılıklarına dayalı olarak genelde, bağımsız ve kanşık yapılu olarak kümelenirilebilir. Bağımsız kurumlar, tümnden uzaktan eğitim etkinliklermdde bulunan kurumlardır. Kanşık yapılu kurumlar ise hem uzaktan eğitimin hem de yüzyüze örgün eğitimin birlikte yapddığı kurumlardır (Özer, 1990; 572). AÖL'ün kurumsal yapısı, her iki kümede yer alan kurumların yapısına da benzememektedir. Buradaki yapı, Türkiye'deki yüzyüze örgün eğitim programları uygulayan liselerin yapısmdan farklı, kendine özgü yarı merkezi kabul edüebilecek bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca, AÖL'ü kendi kurumsal alt yapısını oluşturamamış olması nedeniyle FRTEB'den ayırmak da kolay değildir. FRTEB'in kurumsal yapısı ve bu yapı içerisindeki AÖL'ün yeri Çizim 1'de gösterilmiştir.

Çizim 1'de görüldüğü gibi, FRTEB 3797 Sayılı Kanununun 55. maddesine göre Bakanlığa bağlı bir kuruluş olarak varlığını sürdürmekte AÖL'ü sembolde olarak bünyesinde barındırmaktadır. Bu kurum henüz, 30^0 Sayılı Kanunun öngördüğü biçimde "genel müdürlük" olarak yapılandırılmamıştır. FRTEB'in bu şekilde yapılandırılmamış olması, büyük bir bölümü geçici görevle gelmiş olan çalışanları belirsizlik ve doyumsuzluk içinde bırakmaktadır. Belirsizlik ve doyumsuzluk içinde kalan çalışanlar, ya geldikleri okullara geri dönmeye ya da radyo ve televizyonla ilgili kurumlara geçmeye yönelmektedir.

3. İşleyiş

Varolan durumyla FRTEB; uzaktan eğitim planması, programların geliştirilmesi, programların uygulanmasında kullanılan her türlü görsel-işitsel eğitim aracının tasarımı, üretimi, bunların değerlendirilmesi ve eğitim medyasıyla ilgili bütün karar süreçlerinde devrededir (Uluğ,1995; 57). Böylece AÖL ile ilgili ana görevlerin büyük bir bölümü Çizim 1'de gösterilen FRTEB'in kendi alt ana hizmet birimleri içinde, başka bir deyişle Başkan Yardımcılığı, Medya Danışmanlığı, Ürün Denetleme Kurulu, Araştırma, Planlama ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Medya Üretim Dairesi Başkanlığı, Tanıtım ve Medya Dağıtım Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve bunlara bağlı diğer birimlerde yürütülmekte ve sonuçlandırılmaktadır. Ancak kurumun genel müdürlük olarak yapılandırılmamış olması alt hizmet birimlerinin işleyişini etkilemekte; buna bağlı olarak da kapasitesinin üstünde bir çaba ve özverili çalışmaya karşın, istenen verim yeterince alınamamaktadır.

FRTEB'in ana hizmet birimleri dışında, AÖL ile öğrenciler arasında doğrudan iletişimi sağlayan irtibat büroları vardır. 13.01.1993'de kurulmuş olan bu bürolarda illerdeki İl Eğitim Araçları ve Donatım Merkezi müdür yardımcılarında biriyle birlikte, öğretmenler ve memurlar görev yapmaktadır. Bu bürolarda görevli personel, AÖL üe üğü görevleri yerine getirmede bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Karşılaşılan sorunlar sırasıyla; AÖL ile il irtibat bürosu iletişiminde kopukluk, AÖL iş takvimi-uygudama kopukluğu, ek ödenek yokluğu, uzaktan eğitimi tanımama, donanım yetersizliği ve yetki azlığıdır (FRTEB, 1994b; 6). İl irtibat büroların sorunları doğal olarak öğrencilere de yansımaktadır. Öğrenciler de daha çok ders kitaplarını zamanında alamama ve kayıt yenilerken fazla zaman kaybetme gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir.

Çizim 1

FRTEB'in Kurumsal Yapısı

BAKAN

MÜSTEŞAR

MÜSTEŞAR YARDIMCISI

BAŞKAN

Başkan Yardımcısı

Medya Danışmanlığı

Ürün Denetleme Kurulu

**Araştırma Planlama
ve Değerlendirme
Dairesi Başkanlığı**

**Medya Üretim
Dairesi Başkanlığı**

**Tanıtım ve Medya
Dağıtım Dairesi
Başkanlığı**

**Destek Hizmetleri
Dairesi Başkanlığı**

Planlama Şb. Md.

Tasarım Şb. Md.

**Halkla İlişkiler
Şb. Md.
Eğitim Şb. Md.**

**Personel ve
İdari İşler
Şb. Md.**

**Araştırma ve
Değ. Şb. Md.**

**Prodüksiyon
Şb. Md.**

**Medya Materyal
Araştırma
Şb. Md.**

**Donatım ve
Mali işle:
Şb. Md.**

**Yönetimi
Geliştirme
Şb. Md.**

**Teknik İşler
Şb. Md.**

**Medya Dağıtım
Şb. Md.**

**Döner Ssrımaye
İşletme 5 b. Md.**

**Açıköğretim Lisesi
Müdürlüğü**

**3. Akşam Sanat
Okulu Müdürlüğü**

**Radyo Televizyon j\ n. Tek.
Lisesi Müdürlüğü**

4. Program

Genel liselerin programı, temel işlevi uzaktan eğitim yaklaşımıyla eğitim sunmak olan AÖL'de de uygulanmaktadır. Uygulanan program genel olarak, Demirel yönetiminde, Özgen ve Gönenç tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarında da belirtildiği gibi (Demirel, 1995; 13-14); amaçlar, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirme olmak üzere dört temel öğeden oluşmaktadır.

4.1. Amaçlar

AÖL programı amaçlar yönünden yüzyüze eğitim veren genel liselerin programıyla aynı, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirme yönlerinden biraz farklıdır.

4.2 İçerik

AÖL programının içeriği ders geçme ve kredi sisteminin uygulanması dolayısıyla ortak ve seçmeli derslerden oluşmaktadır.

Ortak dersler Beden Eğitimi 1 ve Beden Eğitimi 2 dersleri hariç olmak üzere, yüzyüze eğitim veren genel liselerdeki ile aynıdır. Öğrenciler ortak dersleri alıp başarmakla, başka bir deyişle bu derslerden 70 crediyi tamamlamakla yükümlüdürler.

AÖL programının içeriğinde, öğrencilerin kendi ilgisi, gereksinmesi ve yetenekleri doğrultusunda alabilecekleri seçmeli dersler vardır. Bu derslerin yüzyüze eğitim veren genel liselerde 76'ya kadar çıkabilirken, AÖL'de 26'dır. Öğrenciler seçmeli derslerden en az 74 kredi alıp, başarmak zorundadırlar.

4.3. Öğrenme-Öğretme Süreçleri

Bir programın kapsamındaki personel, yöntem, teknik, araç-gereç ve bunlara ilişkin düzenlemeleri belirtmek için "öğrenme-öğretme süreçleri", "öğretim süreçleri", "çevre ayarlaması" ve "öğretim stratejileri" kavramları kullanılmaktadır. Bu kavramlarla, program amaçlarına ulaşmak için belirlenen içeriği etkili bir biçimde öğrencilere kazandırmak amacıyla yapılan etkinliklerin tümü belirtilmek istenmektedir (Hızal, 1983; 25).

AÖL programının içeriğini etkili bir biçimde öğrencilere kazandırmak için yapılan etkinlikler; basdı materyallerle, radyo ve televizyon programlarıyla gerçekleştirilmektedir.

4.3.1. Basılı Materyaller

Basılı materyaller, birçok ülkedeki uzaktan eğitim uygulamalarında, temel öğrenme ve bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır. AÖL'de de temel öğrenme ve bilgi kaynağı olarak kullanılan basılı materyaller; ders kitapları, ders notları ve bültenlerden oluşmaktadır.

Ders kitapları, insanoğlunun konuşma ve yazmadan sonra, bilgi yaymadaki en önemli buluşu olarak değerlendirilmektedir. Yüzyüze gerçekleştirilen örsün eğitimde öğretmen temel bilgi kaynağını oluşturmada, kitap ise öğretmeni destekleyici bir kaynak işlevi görmektedir. Uzaktan eğitimde ise, basılı materyallerin başında gelen kitap temel bilgi kaynağını oluşturmada, diğer araç-gereç ve etkinlikler, bu kaynaklarla verilen bilgüeri tamamlamayı veya zenginleştirmeyi amaçlamaktadır (Hızal, 1983; 47).

AÖL'ün kurulduğu ilk yılda 22 adet ders kitabı hazırlanmıştır. Uzaktan eğitim ve ders kitabı yazımı konularında yeterince deneyimli olmayan öğretmenlerce hazırlanmış ve günümüzde de kullanılmakta olan bu kitapların yazımı aşamasında gerekli inceleme, araştırma, gözden geçirme, değerlendirme ve düzeltme işlemleri de zaman sınırlığı nedeniyle yeterince yapılamalıdır. Bunun farkında olan MEB bazı ders kitaplarının yazımı ve basımı konularında Anadolu Üniversitesi ile anlaşmıştır. Bu anlaşma 7 adet uzaktan eğitim ders kitabının daha işe koşulmasını sağlamıştır. Bu ders kitaplarının dışında bugün liselerde kullanılan ancak uzaktan eğitime uygun olmayan 19 adet ders kitabı da öğrencilerin kullanımına sunulmuştur.

Uzaktan eğitim görenlerin yararlandığı ders kitaplarının temel olarak öğrenmeyi kolaylaştırması ve ölçmesi beklenir. Erdos, ders kitaplarının bilgiyi sunuştan, kağıt kalitesine değin her bir ayrıntıyı okullarda okutulan ders kitaplarından daha ayrı biçimde, uzaktan eğitim işgörüsüne uygun olarak tasarlanmış ve üretilmiş olması gerektiğini vurgulamaktadır (Uluğ, 1994; 11). Bir başka deyişle Gökdağ'm (1986; 15) da belirttiği gibi, uzaktan eğitimde kullanılan ders kitaplarında, iyi bir ders kitabında aranan özellikler yanında, sınıftaki öğretmenin işlevlerini de yerine getirecek özelliklerin bulunması gerekir.

AÖL'de kullanılan basılı materyaller arasında; temel işlevi, sunulan uzaktan eğitim derslerinin daha iyi ve daha kolay öğrenilmesini sağlamak olan ders notları da yer almaktadır. Ders notları, öğrencilere uzaktan eğitime uygun olmayan ders kitaplarının yanında verilebildiği gibi, ders kitabı olmayan dersler için de ders kitabı olarak kullanılmak üzere verilmektedir. Ancak, genel işlevi uzaktan eğitim derslerinin daha kolay ve daha iyi anlaşılmasını sağlamak olan ders notları, daha çok bir ders kitabındaki konuların özeti

şeklinde olması nedeniyle, bu işlevini tam olarak yerine getirememektedir. Hatta öğrenciye bir ders kitabıyla birlikte verilmesi, öğrencinin hem ders kitabından hem de ders notundan sorumlu olduğu anlamına gelebilmekte ve gözünü korkutabilmektedir. Bir derste yalnızca ders kitabının kullanılması da sakıncalı olabilmektedir. Eğer bir dersin programın amaçlarını gerçekleştirici nitelikte ders notu hazırlanabiliyorsa, uzaktan eğitime uygun ders kitabının da hazırlanabileceği, eğer ders programının amaçlarını gerçekleştirebilecek nitelikte değilse, öğrenciler bazı davranışları kazanamayacak anlamına gelmektedir.

AÖL'de kullanılan diğer bir basılı materyal de bültenlerdir. Öğrencilere AÖL programı hakkında aydınlatıcı bilgi vermek amacıyla hazırlanmakta olan bültenlerin Mayıs 1995 tarihine kadar dokuzuncu sayısı basılmış ve öğrencilere ulaştırılmıştır. Bunlar kullanılabilirlik bakımından yeterli hale getirilmiş olup anlaşılabilirlik ve yardım edicilik bakımından ise henüz çok yeterli hale getirilememiştir.

4.3.2. Radyo Programları

Radyo gelişmiş ya da gelişmekte olan birçok ülkede, eğitim amacıyla kullanılmaktadır. Kaye ve Harry, 1982 yılında yaptıkları araştırmayla, Avrupa'daki temel eğitim projelerinin yedide beşinde radyonun kullanıldığını saptamışlardır (Verduin ve Clark, 1994; 68). Radyo programları, temel eğitim projelerinde olduğu gibi, ortaöğretime, yükseköğretime, hizmet içi eğitime ve yaygın eğitime yönelik projelerde de birçok ülkede doğrudan ya da sistemi destekleyici bir araç olarak kullanılmaktadır.

Radyoyu doğrudan eğitimde kullanan ülkelere Çin Halk Cumhuriyeti ve Japonya örnek verilebilir. Uzaktan eğitimi destekleyici bir araç olarak kullanan ülkelere bazıları ise; Bangladeş, Endonezya, Filipinler, Hindistan, Kore, Pakistan, Tayland, Viyetnam Sosyalist Cumhuriyeti ve Türkiye'dir.

Türkiye'de radyodan AÖL programlarının destekleyicisi olarak yararlanılmaktadır. AÖL'ün kurulduğu ilk yılda yayınlanan radyo programlarının sayısı, oldukça azdır. Bunun nedeni, radyo programlarının tasarımı ile üretimi konusunda, özellikle yetişmiş insan gücünün bulunmaması ve buna bağlı olarak da hangi derslerin konuların radyodan yayınlanmaya uygun olduğunun yeterince bilinmemesidir. Durum böyle olunca ilk yılda radyo için, yalnızca öğrencilere yönelik danışmanlık hizmetleri, haber, bilgi, duyuru ve benzeri konular kapsayan haftada 30 dakikalık programlar hazırlanmıştır.

AÖL'ün kuruluşunun ikinci yılında bazı dersler için radyo programları hazırlanmıştır. Radyodan yayınlanan her bir ders için hazırlanan ve sayısı 6 ile 10 arasında değişen bu programların her birinin yayım süresi 15 dakika olarak belirlenmiştir. Öğrencilere yönelik danışmanlık hizmetleri, haber, bilgi, duyuru ve benzeri konuları kapsayan herbiri 30 dakikalık programlar da hazırlanmıştır.

AÖL'ün kuruluşunun üçüncü yılında, radyo programlarının tasarımında ve üretiminde önemli artışlar olduğu gözlenmektedir. AÖL kurulduğunda radyo programı üretilmezken, bu yıla gelindiğinde 22 ders için program üretip yayınlanmasını sağlamıştır. Her bir ders için sayısı 6 ile 10 arasında değişen 15 'er dakikalık radyo programının yanısıra her hafta yayınlanmak üzere öğrenciler için iletişim ve rehberlik programları da hazırlanmaktadır. Hazırlanan radyo programlarının sayısı arttığı gibi, nitelikleri de gittikçe artmaktadır. Mevcut insan gücü zaman, maddi ve teknik olanaklar dikkate alınarak 20 radyo programı üzerinde yapılan bir değerlendirmede radyo programlarının genel olarak iyi olduğu belirlenmiştir. Ancak bazı programlarda, sunulan içeriğin ders programının amaçlarıyla paralellik göstermemesi, hedef kitlenin düzeyine uygun olmaması, uygun olmayan yöntem seçimi, bütünlük ve kompozisyon eksikliği, aramalarda konu dışına çıkma, dramalarda rol olanların amatörliklerinin belirgin olması, çok uzun cümleler kullanılması, aynı ifadelerin çok sık kullanılması, aynı seslerin sürekli kullanılması, gereksiz yerlerde ses değişikliklerine gidilmesi, gereksiz müzik parçalarının kullanılması, fon ya da geçiş için seçilen müziğin programın özüne zaman zaman uymaması ve bölüm geçişlerinde kullanılan müziklerin uzun süreli ve sunucuların ses düzeyinden çok yüksek olması gibi aksaklık ve eksikliklerin olduğu belirlenmiştir (Tokat ve Kaya, 1994; 1).

Yukarıda belirtilen aksaklık ve eksiklerle TRT 1 istasyonundan yayınlanan programlar, öğrencilerin öğrenmesini yeterince kolaylaştırmadığı gibi, zaman zaman da onların dikkatini dağıtabilmekte ve radyo dinleme onanırın düşmesine neden olabilmektedir.

4.3.3 Televizyon Programları

Kitle eğitiminde önemli bir yeri olan televizyonun her tür eğitimde olduğu gibi, uzaktan eğitimde çok önemli işlevi vardır. Televizyon, bir çok yönde iletişimde bulunabildiği ve çoğu öğretmen ile öğrencinin tercih ettiği yüzyüze öğretim görüntüsüne çok yaklaştığı için uzaktan eğitim amacıyla çeşitli ülkelerde kullanılmaktadır. Televizyonunu uzaktan eğitimde kullanılmaya başlanması ve örnekleri radyonun uzaktan eğitimde kullanılmasında olduğu gibi ülkeden ülkeye değişmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti ve Japonya'da

doğrudan eğitim amaçlı kullandıkları, Bangladeş, Endonezya, Filipinler, Hindistan, Kore, Pakistan, Tayland, Türkiye ve Viyetnam Sosyalist Cumhuriyeti'nde uzaktan eğitimde sistemi destekleyici olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'de AÖL programının destekleyicisi olarak kullanılan televizyon programları da, FRTTB bünyesinde hazırlanmaktadır. AÖL'ün öğretimi başladığı yıldan, 1994 yılına sonuna kadar bütün dersler için herbiri yaklaşık 20 dakikalık 700'den fazla televizyon programı hazırlanmıştır. Bu programların bir ders ölçeğindeki sayısı, dersin özelliğine göre 8 ile 30 arasında değişmektedir (Uluğ, 1994; 21).

AÖL'ün kuruluşunun ilk yılında hazırlanan programlarda, özellikle başlangıç programlarında, kısa süreye çok bilgi yığılma kaygısı söz konusudur. Bunun nedeni, uzaktan eğitim uygulamalarında televizyonun taşıması gereken niteliğinin AÖL açısından açıklık kazanamamış olmasıdır (Uluğ, 1994; 22). 1994 yılına gelindiğinde niteliği artırıcı girişimlerde bulunulmuştur. Mevcut insan gücü, zaman, maddi ve teknik olanaklar dikkate alınarak yapılan bir değerlendirmede televizyon programlarının genel olarak iyi olduğu saptanmıştır. Ancak, bazı programların sunucularında konuya hakim olamama, kendilerine yeterince güvenmeme, metne aşırı derecede bağlı kalma, yoğun telaffuz hataları yapma, fiziksel yönden yeterli olmama ve göze batar nitelikte makyaj gibi aksaklık ve eksikliklerin olduğu belirtilmiştir. Bunların yanısıra üretim tekniği bakımından; "doldurma" izlenimi veren görüntü kullanıldığı, ses kalitesinin zayıf olduğu, konuya uygun olmayan drama kullanıldığı kullanılan dramaların sanatsal yönden ve diyaloglar açısından zayıf kaldığı, kamera geçiş hataları ve kareleme hataları yanında grafiklerin özensizce yapılmış olduğu ve yoğun yazım hatalarının bulunduğu da vurgulanmıştır (Tokat ve Kaya, 1994; 2). Uzaktan eğitim amacıyla hazırlanan televizyon programları, yaygın bir anlayış sonucu izleyicileri güdüleyici yönü az olan programlar olarak görülmektedir. Yapım teknikleri nedeniyle de bunlar durgun, çok sıkıcı bilginin taşıyan ve eğlenceden uzak programlardır (Kılç, 1987; 3). Oysa öğrenmeyi, kolaylaştırıcı, yaratıcı, ilgi çekici ve yetenek geliştirici olması gereken bu programların da diğer televizyon programları kadar uyarıcı olabilmeleri gerekir.

4.4. Değerlendirme

Değerlendirme, verilen bir durumda»değerlere başvurma ya da yargıda bulunma sürecidir; bir şeyin değerini, ederini ya da yokluğunu yargulamak için eğitimcilerin kullandığı bir vasıta (Verduin ve Clark, 1994; 194-195). Hemen Örgün eğitimde kullandığı değerlendirme genellikle iki amaca

yönelik olarak yapılmaktadır. Bunlardan biri öğrencilerin başarısını belirleyip bir dersin hangi öğrenciler tarafından tekrar edilmesi gerektiğine karar vermek, diğeri ise programın etkiliği hakkında yargıda bulunmak ve varsa programdaki aksaklık ya da eksiklikleri belirleyerek gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlamaktır. Bir uzaktan eğitim kurumu olan AÖL için de öğrenci başarısının ve program değerlendirilmesi üzere iki tür değerlendirmeden söz etmek olanaklıdır.

4.4.1. Öğrenci Başarısının Değerlendirmesi

Öğrencilerin; program amaçları doğrultusundaki öğrenme düzeylerini belirlemek için yapılan değerlendirmeler daha çok, dersin bir bölümünü ya da tümünün bitiminde yapılmaktadır. Bu değerlendirmelerde öğrencilerin, amaçları doğrultusunda nereye kadar gelmiş olduklarına bakılmakta ve onların dersi geçip geçemeyeceklerine karar verilmektedir.

AÖL'üde öğrencilerin başarılarını belirlemek üzere her dönemin sonunda sınavlar yapılmaktadır. Bu sınavlarda öğrenci başarıları çoktan seçmeli ve her biri 4 puanlık 25 sorudan oluşturulmuş basan testleri ile ölçülmektedir. Ölçme Sonuçları Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlükleri aracılığıyla öğrencilere duyurulmaktadır. Öğrencilerin bir dersten başarılı olabilmemesi için 12 soruya doğru yanıt vermeleri bir başka deyişle de 48 puan almaları gerekmektedir. Oysa diğeri ortaöğretim kurumlarında bir öğrencinin başarılı olabilmesi için 45 puan alması yeterli görülmektedir.

4.4.2. Program Değerlendirmesi

Program değerlendirme uzaktan eğitimin yönetiminde önemli bir işlemdir. Eğer uzaktan eğitimin gelişmeye ve öğrencilerin beklentilerini karşılamaya devam edecekse, eğitimci programın etkiliğini ve niteliğini kanıdamalıdır. Program değerlendirme, uzaktan eğitimi bir deneme-yanılma çabası olmaktan kurtarır ve daha bilimsel bir duruma getirebilir.

Program, verüere gereksinim duyulur (Erden, 1993; 14). Bilimsel veriler de ancak araştırmalarla elde edilir. Konuya AÖL açısından bakıldığında henüz yeni bir kurum olması, program değerlendirme alanına üişkin gemkli alt yapının ve uzmanların yeterince olmaması ve üniversitelerdeki uzmanlardan yeterince yararlanılmaması gibi nedenlerden dolayı kapsamlı program değerlendirme çalışmaları yapılamamaktadır. AÖL'de kullanılan bazı materyaller hizmet açısından ve kalite yönünden değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar da dikkate alınarak yürürlükte olan F R T E M Denetieme Kurulu İç Yönetmeliği, F R T E B Ürün Denetieme Kurulu İç Yönergesi olarak

geliştirilip yürürlüğe konmuşum AÖL üe üğü materyallerin geliştirilmesine yönelik olarak yapılan çalışmalar ve değerlendirmeler gerekli olmakla birlikte yeterli değildir. Çünkü bir program hakkında sağlam verileri elde edebilmek için programı çok boyutlu olarak değerlendirmek gerekir. Çok boyutlu olarak yapılan bir program değerlendirme çalışması, uzaktan eğitimcülerin ne yapmaya çalıştıklarını ve programlar ile etkileimleri yerine getirirken ne kazandıklarını düşünmelerine de yardımcı olur (Verduin ve Clark, 1994; 195).

5. Sonuç ve Öneriler

Eğitim sistemimizin ortaöğretim basamağında uzaktan eğitim yaklaşımıyla eğitim veren AÖL yeni bir kurumdur. F R T E B bünyesindeki AÖL, kurulduktan sonra kısa sürede çok fazla öğrenim talebiyle karşı karşıya gelmiştir. Öğrenim talebini karşılamak üzere bu kurumda yoğun bir çaba ve Özveri ile çalışılmaktadır. Ancak burada yapı, işleyiş ve programdan kaynaklanan çeşitli sorunlarda yaşanılmaktadır. Bu sorunlardan bazılarının çözümü için şu önerilen geliştirilmiştir.

1. F R T E B "genel müdürlük", olarak yapılandırılmalıdır. Bunu gerçekleştirirken şu andaki kurum yöneticilerinin, üniversitelerin U2.aktan eğitim ile eğitim yönetimi ve planlaması alanlarındaki uzmanların görüşlerinde mutlaka yararlanılmalıdır.
2. Öğrencilerin görüşleri doğrultusunda AÖL programındaki seçmeli derslerin sayısı artırılmalıdır.
3. Basılı materyallerin, radyo ve televizyon programlarının geliştirilmesi gerekir. Bunun için üniversitelerdeki uzaktan eğitim ile eğitim programları ve öğretim alanlarındaki uzmanlardan, radyo ve televizyon kuruluşlarındaki uzmanlardan birlikte yararlanılmalıdır.
4. Öğrencilerin başarılarını belirlemek üzere dönem sonunda uygulanan testler, onların 45 puan da alabilmelerini sağlayacak biçimde düzenlenmelidir. Bunun için Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile üniversitelerdeki ölçme ve değerlendirme alanındaki uzmanlardan yararlanılmalıdır.
5. AÖL'deki tüm derslerin programı geliştirilmek üzere çok yönlü olarak değerlendirilmelidir. Programların değerlendirilmesinde üniversitelerdeki Eğitim Programları ve Öğretim alanında çalışan öğretim elemanlarından yararlanılabileceği gibi, lisansüstü eğitim öğrencülerden de yararlanılabür.

KAYNAKÇA

- Alkan, C . (1987), Açıköğretim "Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılıştırmalı Olarak İncelenmesi", Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 157.**
- Demirel, Ö. (1995), Genel Öğretim Yöntemleri (Beşinci Baskı), Ankara: Usem Yayınları-11.**
- Erden, M . (1993), Eğitimde Program Değerlendirme, Ankara: Perscnel Eğitim Merkezi Yayın No:6.**
- Fidan, N . ve M . Erden (1994), Eğitime Giriş (Beşinci Baskı), Ankara: Meteksan Anonim Şirketi.**
- FRTEB.(1994a), Film Radyo Televizyonla Eğitim Başkanlığı Ürün Denetleme Kurulu İç Yönergesi, Ankara: Film Radyo Televizyonla Eğitim Başkanlığı (Çoğaltma).**
- _____ (1994b), İl İrtibat Merkez Müdürleri İncelemesi, Ankara: Film Radyo Televizyonla Eğitim Başkanlığı (Çoğaltma).**
- Gökdağ, D. (1986), Uzaktan Eğitimde Basdı Materyaller (Açıköğretim Fatültesi Örneği), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınlan.**
- Hızal, A. (1983), Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazdı Gereçler "Eğitim Teknolojisi Açısından Yaklaşım", Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:22.**
- Kaya, Y. K . (1984), İnsan Yetiştirme Düzenimiz Politika /Eğitim/ Kalkınma (Dördüncü Baskı), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve idari Bilimler Döner Sermaye İşletmesi.**
- Kılıç, L. (1987), Televizyon Eğitim Programlarında Yapım-Yönetim, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınlan.**
- MEB. (1995), Milli Eğitimle İlgili Bingiler, Ankara: Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı.**
- Tokat, T ve Z. Kaya (1994), Açıköğretim Lisesinde Kullanılan Uzaktan Eğitim Araçlarının Değerlendirilmesine İlişkin Raporı, Ankara: MEB-FRTEB.**

E ğ i t i m Y ö n e t i m i Y ı l : 1 S a y ı : 4 S o r 1995

Özer, B.(1990), "Uzaktan Eğitim Sisteminin Evrensel Yapısı", Kurgu:
Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Bilimleri
Dergisi, 8, 569-594.

Uluğ, F. (1994), Uzaktan Eğitimde Eğitim Ortamları "Açıköğretim
Lisesi Örneği", Ankara: Film Radyo Televizyonla Eğitim
Başkanlığı.

—————1995), "Ortaöğretim Sisteminde Uzaktan Eğitim" Eğitim
ve Bilim, 95, 55-65.

Verduin J.R. ve T. A . Clark (1994), Uzaktan Eğitim Etkin Uygulama
Esasları (Çev: İlknur Maviş), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
Basımevi.